

Nevzat Onaran: 1915 bir daha olur!

Posted on 25/04/2018

Osmanlı'nın dağıldığı bir süreçte Ermeniler, modern Türk kimliğinin ve ulus devlet inşasının önünde engel olarak görüldükleri için soykırıma maruz kaldı. Nüfusun yüzde 20'sine tekabül eden Hıristiyan ve Museviler tasfiye edildi, geri kalanlar ise kovuldu. Böylelikle Anadolu'nun İslamlaşması ve Türkleşmesi tamamlanmıştı. 1914-1923 yılları arasında Hıristiyanların temizlenmesinde yedeklenen Kürtler, 1920'lerin başından itibaren hedef haline getirildi. Aradan 103 yıl geçmesine rağmen Kürtler bir kez daha tehdit altında. Türk sömürgeciliği Kürtleri topraklarında yaşayamaz hale getirmek istiyor. Mezarlarına saldırıyor, kentlerini yerlebir ediyor, Cizre bodrumlarında ve Sur'da temsili bir soykırım gerçekleştiriyor.

Kor Kitap'tan çıkan ve bugünlerde ikincisi baskısı yapılan 'Türk Nüfus Mühendisliği' kitabının yazarı Gazeteci , Osmanlı'dan AKP'ye Türk Nüfus Mühendisliğinin nasıl yapıldığını titiz bir araştırmayla gözler önüne seriyor. Onaran, Türk Nüfus Mühendisliğini kapsamını şöyle tarif ediyor: Öteyi imha, asimilasyon, tarihi, coğrafi ve ekonomik varlığı Türkleştirmek.

İsmet Kayhan: Öncelikle Ermeni Soykırımı ve Ermenilerin mallarının gasp edilmesine giden süreç nasıl oldu?

Nevzat Onaran: Ermeni soykırımının ekonomi politikasını şöyle tanımlıyorum: Bir, Ermeniler toprağından/yurdundan sürüldü. İki, Ermeni mallarına devlet adına el kondu ve bu gaspı yağmalama, transfer süreci takip etti. Üç, kültürel ve tarihi varlığı imha edildi. Çok milletli Osmanlı'nın Asya toprağında taleplerini gündeme getiren ve bunun mücadelesini veren Ermeni milleti idi. Bugün Sünni İslâmcıların parlattığı Abdülhamid, genelinde Hıristiyanları ve özelinde Ermenileri hedef alarak Hıristiyan-İslâm çelişkisi temelinde bazı Sünni Kürt aşiretlerden teşkilatlandığı Hamidiye Alaylarıyla Ermenilerin can ve mal güvenliğini

tümden hedefledi;1895-96'da Ermeniler özellikle kırdan katledildi, malı-mülkü yağmalandı. Dersim'den bazı aşiretlerin Hamidiye Alayı için başvurusu Abdülhamid'ten onay alamamıştır. 1909 Adana Ermeni katliamı ve soykırımın gerçekleştirildiği 1915'e gelindi. Osmanlı'nın 1850 sonrası maliye, adliye ve idari krizle boğuştuğu yıllardı. 1908 Devriminin yarattığı umut kısa vadeli oldu; çünkü İttihat ve Terakki devrimi derinleştirecek Saray oligarşisini al-aşağı etmek, milli ve toprak meselesini çözmeyi hedeflemeyerek, devrimi boğdu. Bu anlamda İttihatçılar, devrimin bir diğer gücü Ermenilerin partisi Taşnakları da yarı yolda bıraktı.

Ne kadar Ermeni malına el konuldu?

Böylesine bir konuda bütünlüklü bir miktar belirlemek zordur. Elbette tapu kayıtlarından ve nüfusun demografik dağılımından belli tahmin yapılabilir. Böyle bir çalışma yapıldı mı, bilmiyorum, ama Paris ve Lozan barış görüşmelerinde Ermeni delegasyonu belli rakamı ifade etmiştir. Bizzat sürgün kaydını ve sahipsiz bırakılan malları tasfiye etmekle görevli Tasfiye Komisyonlarının esas ve cari defterlerinden bir hesaplama yapmak mümkündür. Bugüne kadar Tasfiye Komisyonlarının tek sayfa evrakı gün yüzüne çıkmadı. Bu komisyonlar gerek 26 Eylül 1915 tarihli gerekse 15 Nisan 1923 tarih ve 333 sayılı kanunla hemen hemen her vilayette kuruldu.

1914-1940 yılları arasında nüfus mühendisliğinin uygulandığı yerlerde, mühendislik uygulanmadan önce ve şimdilerdeki kültürel yönelimler, siyasal duruşlar ve protest tutumlarla ilgili karşılaştırma yapabilir miyiz?

Türk Nüfus Mühendisliğinin kapsamını şöyle belirledim:

- * Bir, Hıristiyan (ve Musevi) milletleri canıyla ve malıyla tasfiye etmek.
- * İki, İslâm milletler ile Alevi-Kızılbaşları imha ve asimilasyonla, Türkleştirmek ve

Sünnileştirmek.

* Üç, tarihi ve coğrafi varlığı Türkleştirmek.

Bence bunlar TC'nin gizli anayasası hükümleridir. Türk milliyetçiliğın ekonomi politiğini de, milleten Türk ve dinen Sünni İslâm olmayanın demografik ve ekonomik yapıdan tasfiyesi olarak tanımlıyorum. İki unsur var: Milleten Türk, dinen Sünni İslâm; aynı zamanda resmi ideolojinin temel iki unsurudur.

Bu anlamda son kitabımda sahalar bazında değil, milleten Türk ve dinen Sünni İslâm olmayanların demografik ve ekonomik yapıdan tasfiyesine yönelik politikayı ve bunun icraatı üzerinde durdum. Türk Nüfus Mühendisliğinin asırlık icraatını şöyle özetleyebilirim:

- * Ermeni soykırımı,
- * Anadolu'dan Rumların mübadele paketiyle tasfiyesi,
- * Koçgiri imhası,
- * 1930'larda Ağrı, Zilan ve Sasun'daki katliamlar,
- * Trakya'da Yahudilerin kaçırılması-kovalanması,
- * Dersim kırımı,
- * 1942'de Varlık Vergisi yağması,
- * 1955'te 6-7 Eylül vurgunu,

- * 1964'te İstanbul Rumların kovulması ve İmroz'un Rumsuzlaştırılması,
- * 1978'de Maraş katliamı,
- * 2015'te Sur ve Cizre imhası gibi...

Türk Nüfus Mühendisliğinin asırlık icraatıyla, 1927'de toplam nüfusta yüzde 2,8 olan Hıristiyan nüfus oranı, bugün binde 1'e geriledi. Elbette Kürdistan'da dil ve nüfus yoğunluğunun Kürtçe ve Kürt nüfusu aleyhine değiştiğini tahmin edebiliriz. Alevi-Kızılbaşların asimilasyonunda Sünnileştirilmesinde de benzer bir değişimi öngörebiliriz.

Nüfus mühendisliği yapılırken toplum-hafıza ilişkisi hangi politik uygulamalarla kuruldu? Mevcut sembolik iktidar itemlerinin yıkılışı ve yeni hegemonya çerperinde yeniden kuruluşu nasıl sağlandı?

Türk Nüfus Mühendisliğinin icraatı, Abdülhamid'in 1890'lara giden geçmişi olup, 1910'larda temellendirildi ve 1920'lerdeki inşasıyla bugüne kadar aynen devam ede gelmiştir. Bu anlamda İttihat ve Terakki'den AKP'ye milim sapma olmamıştır, programatik bir bütünlük ve icraatta devamlılık vardır.

Türk ulusalcılığı açısından soykırımı Cumhuriyetin veya günümüz modern Türk devletinin kurucu ögesi olarak tanımlamak mümkün mü?

İttihat ve Terakki Partisi, 1908 Devriminin Saray Oligarşisini al aşağı etme, milli mesele ve toprak sorununu çözmek gibi gündeminden uzaklaştığı oranda Abdülhamid'in imhacı politikasına sarıldı. Balkan Harbinin ardından İttihat ve Terakki, 1913-1914 başında Trakya'da ve Ege kıyısındaki Rumları hedef aldı. Celâl Bayar anılarında yazar, neler yapıldığını. 1914'te Birinci Paylaşım Savaşı öncesinde İttihatçı hükümet, Almanya ile yaptığı ittifak anlaşmasıyla maliyesini Alman markına, ordusunu Alman generaline teslim etti.

Bunun için 1915 Çanakkale ezilen halkların emperyalizme bir direnişi değildir; çünkü iki emperyalist kampının çarpışmasıdır. Anlaşma imzalandığında Almanya-Rusya savaşı başladığı ve Almanya da zorlandığı, şarkta Rusya'ya saldırı planlandığı için, dâhilde Rumların kaçırılması icraatı durduruldu ve öncelik Ermenilere verildi.

Yakın takip ardından 24 Nisan 1915 talimatıyla Ermenilerin beyin takımı parti yöneticileri, doktoru, gazetecisi, yazarı tutuklandı ve sürüldü; 250 Ermeni aydınından sadece 76'sı sağ kaldı. Devamında 1915 Mayıs ayı sonundan itibaren kitlesel Ermeni sürgünü başlatıldı. Harici harp, bir anlamda devletin dâhili harbiyle birleştirildi. Türk milliyetçiliğine karakterini/rengini veren bu ırkçı pratiktir. Osmanlı'nın son 10 yılı, millî Türk devletini temellendirme dönemidir. Fiilen Türkiye, Osmanlı'nın devamı bir devlettir; Osmanlı'nın politikacısı ve bürokratu açısından da tam bir devamlılık vardır. Zaten 1922 Kasım başındaki TBMM kararıyla Türkiye'nin Osmanlı'nın devamı ve mirasçısı olduğu da resmileştirilmiştir. Elbette sadece şeklen değil, ekonomik politik açısından bir devamlılık vardır. Bunun gereği olarak 1914-1923'te Anadolu'dan Hıristiyanların temizlenmesinde yedeklenen Kürtler, 1920'lerin başından itibaren hedef haline getirilmiştir. Bugün de sisteme karakterini veren ırkçı politikaya aynen devam edilmektedir.

1914'e kadar gelen sürece baktığımızda, Ermeniler ile Türkler arasındaki ilişki nasıldı?

Osmanlı'nın saray oligarşi sisteminde millet-i hâkime ve millet-i sadıka ayrımı vardı. Millet-i hâkime, dinen Sünni İslâm olandı, ama 1850'ye kadar o günün konjonktürü gereği zayıf görünen millet yönü, özellikle 1850 sonrasında Türk olarak netleşti. Buna göre 1850'den sonrasında millet-i sadıka, Türk ve Sünni İslâm olmayandı yani Ermenilerdi, Rumlardı, Yahudilerdi, Bulgarlardı vesaire 1880'lerden sonra da Kürtlerdi. Osmanlı'nın Avrupa toprağında Balkanlarda Sırlar, Yunanlılar, Romenler, Bulgarlar millî taleplerini gündeme getirdi. Osmanlı'nın Asya toprağında millî talebini ilk gündemleştiren Ermenilerdi. Kitlesel talebin sözcüsü Patrikhane, Saray'la sorunları çözmeye gayretinde oldu. Ermeniler partileşmeyle mücadelesini sürekli kıldı. Sosyal Demokrat Hınçak Partisi, Ermeni Devrimci

Federasyonu (Taşnaktsutyun) ve diğer partiler var oldu ve bunlar 1908 sonrasında hepsi legal birer partiydi. Abdülhamid istibdadına karşı Hınçaklar ve Taşnaklar, Avrupa'daki Türk teşkilatlarıyla yakın ilişkide oldu. 1908 Devriminin iki önemli teşkilatı Taşnaklar ve İttihatçılardı. Taşnaklar 1908 Devrimi sonrasında Eylül'de açıkladığı programda Osmanlı'nın toprak bütünlüğünde Osmanlı Ermenistanı'nda adem-i merkezîyetçi yönetim önerdi. Taşnaklarla Osmanlı devletini temsilen İttihatçılar arasındaki müzakerede, bilinen sorunlara ve ortak organlar kurmaya rağmen gelişme sağlanamadı. Sonunda 8 Şubat 1914'te bir reform paketi imzalandıysa da, imza sahibi İttihatçıların ayak sürümesiyle işlemez hale getirildi ve soykırıma giden politikaların icrasına başlandı.

1910'larda bir kısım Ermeni aydını hatta devrimcilerinin Kemalistlerin programına yakın oldukları, benzer önerileri olduğunu görüyoruz. O dönemki Ermeni siyasetinin daha doğru bir ifadeyle Taşnaktsutyun'un Osmanlı ile ilişkisini yakın dönemdeki 'çözüm sürecine' benzetmek mümkün mü?

Sorunuzun birinci cümlesi yanlış bilgiye dayanıyor. Ermeni devrimcileri, hiçbir şekilde 1920'lerin İttihatçısı Kemalistlerle benzerleştirilemez. Önceki soruya verdiğim cevapta kısaca değindiğim gibi, Ermeni-Osmanlı müzakeresinde Ermenilerin temsilcisi Taşnaklar, Osmanlı hükümetini de İttihat ve Terakki temsil etti. Bazı makalemde ve dostlarımla sohbetimde, 1915'le 2015 benzerliği noktalarına hep işaret ettim. Aslında talepleri kısaca şöyle formül ediyorum: Ermenilerin temel talebi can ve mal güvenliğiydi. Bu, TC'nin eşit vatandaş olmanın temel talebidir. Bugün de aynen geçerlidir. Osmanlı Ermenistanı'nda kırım boşaltılması ve sonrası, Kürdistan'da kırım boşaltılması ve sonrası neredeyse vaka olarak birbirine benziyor. Elbette müzakere süreci de çok farklı değil. Oslo sürecinin mimarlarından MİT eski Müsteşarı Emre Taner'in 9 Kasım 2016'da TBMM'de Fethullah Cemaatini Araştırma Komisyonunda söylediği "Yol haritamız yoktu" ifadesi her şeyin itirafı değil mi? İttihatçıların görüşmesi de 1908-1913 dönemi böyle geçti, 1914'te reform paketini imzaladıysa da İttihatçılar imzasına sahip çıkmadı ve paketi berhava etti.

Son dönemlerde Kürtler arasında Ermeni Soykırımı yoğunca tartışılıyor. Bu hafızanın geri çağırılması nedeni ne olabilir?

Genel olarak solda, özelinde devrimci ve demokrat kesimde kitlesel veya hareket bazındaki soykırım tartışmasının, travmayla yüzleşme noktasında olmadığını düşünüyorum. Bana göre kitlesel algı daha da geridedir.

“Bunlar gavur” kurgusu üzerinden Ermeni Soykırımı gerçekleşti. O zamanlar Kürtler “dindaştı.” Devletin Alevi Kürtleri ötekileştirdiğini biliyoruz. Peki Sünni Kürtler üzerinde nasıl bir politika uyguluyor?

İdrisi Bitlisi'nin Kürdistan'da temellendirdiği ilişkinin, bugün de devletin önemli dayanağı olduğunu düşünüyorum. Bunun için Sünni Kürtlerin bazı aşiretleri devletin temel dayanağı olageldi ve bugün de o vasfında niteliksel bir değişiklik olmadığı kanısındayım. Hatta 1920-1930 döneminde Dersim özelindeki devletin dâhili harbinde böylesi bir arkan plan vardır. Alevi-Kızılbaş Kürtler hem Türkleştirmenin hem de Sünnileştirmenin, Sünni Kürtler de Türkleştirmenin hedefindedir. Bugün kırdan kente zorla göçen Kürtler, kent hayatında asimilasyon çarkında, kıra kıyasla daha kolaylıkla öğütülmektedir. Bunun için daha zorlu bir dönemdeyiz.

Ermeni Soykırımı aşamalı değil bir anda gerçekleşti. Ancak Kürtlere yönelik devletin politikasında aşamalı bir süreç görüyoruz.

a) *Ermeni Soykırımı neden bir anda gerçekleşti?*

b) *İki, Kürtlere yönelik bastırma ve imha neden aşamalı gerçekleşiyor?*

Ermeni soykırımı 1915'te oldu, ama öncesi 1870'lere gittiğini gözden ırak tutmamalıyız. Ayrıca Ermeni mülklerinin Türkleştirilmesi süreci 1930'lara kadar hatta sonrasında da

devam etti. Bu anlamda Osmanlı'dan Türkiye'ye süreklilik vardır. Dar anlamda mülkiyetin geniş anlamda ekonominin Türkleştirilmesinin tüm sistemi 1920'lerde çıkarılan kanunlarla oluşturuldu ve icra edildi. Öyle ki 15 Nisan 1923 tarih ve 333 sayılı kanun, 8 Kasım 1988'e kadar yürürlükte kaldı. Hıristiyan-İslâm çelişkisinde Ermeni ve Rumlar 1914-1923 döneminde Anadolu'dan temizlendi, tek tük kalanlar da 1930'lardaki köyde oturmalarının yasaklanmasıyla kente kovalandı, kenttekiler de dışarıya gitti. Hıristiyanlara yönelik temel politika tasfiyeydi. İslâm milletlerine yönelik temel politika da asimilasyondur. Asimilasyon icrasında temel hedef dilin tasfiyesiydi, Kürtçenin yasaklanması yerine Türkçenin ikame edilmesine yönelik politikalar eğitimle, kırdan kente zorla göçle ve saire icra edildi ve ediliyor. Ayrıca asimilasyonun icrasında zaman zaman Dersim'de, Sur'da Cizre'de olduğu gibi imhanın kitleselleştiği dönemler de yaşandı.

Sizce, Cizre bodrumlarında ve Sur'da gerçekleşen temsili bir soykırım mıydı?

Devletin Sur ve Cizre'deki icrası, Dersim'deki gibi devletin bildik normal rutini dışında dâhili harp türünde bir icrasıydı. Efrîn işgalinden Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerinin tutuklanmasına, Ayşe öğretmeninin cezaevine tıklmasına hiçbir politik vaka tesadüf değildir. Devletin organik birimlerinin her tür faaliyeti, devletin ırki karakterinin gereği yapılmaktadır.

Kürt kentlerinin kamulaştırılması, yıkılıp yerine TOKİlerin yükselmesi... Kürtlerin mülksüzleştirilmesinin Ermeni mallarının gasp edilmesinden farklı ya da benzer yanları nedir?

1910'lardan bugüne Hıristiyan ve Yahudi milletlerin kitlesel mülksüzleştirilmesinin beş dönemini, 1913-1914 kaçtırmayla Rumlar, 1915'te sürgünle Ermeniler (ve Süryaniler), 1920'ler kovalamayla Rumlar (ve Nasturiler), 1934'te Trakya'da kaçtırmayla Yahudiler, 1960'larda yurtdışı edilen İstanbul ve İmroz Rumları olarak belirledim. Bunun dışında Varlık Vergisi vurgunu, 6-7 Eylül yağması gibi dönemler yaşandı, bunları göz ardı etmeden beş

kitlesel mülksüzleştirme döneminden bahsediyorum. Hıristiyanların mülkiyle kopartılan ilişkisi bir daha kurulmadı, mülk başkasına transfer edildi ve tapulandırılarak Türkleştirme süreci tamamlandı. Kürtlerin durumu, Hıristiyan ve Yahudi milletleriyle esasta ve kısa vadede benzerlik göstermiyor. Fakat Sur ve Cizre'deki mülksüzleştirmenin yeni vaka olarak üzerinde durmak gerektiğini düşünüyorum.

Ablukalar döneminde tartışılan konulardan biri Kürtlerin tekrar kolonize edilme istemiydi. Türkler de oto-kolonize oldular ve milliyetçi dalga tekrar kabardı. Bu süreçte kendisini Türk olarak tanımlayıp oto kolonize olanlar ile ilgili ekonomi politik değerlendirmeyi nereden kurmalıyız?

Türk milliyetçi dalga, her zaman sokakta yeni açılan gazoz gibi köpürür. Hatun Tuğluk da böylesi ırkçı bir dalgayla mezarından çıkartıldı. İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun karakolda zanlılarla fotoğraf çektirmesi neyin ilânıdır? Türk milliyetçilerin kendisi dışındaki herkese saldırı hakkını görmesi, doğrudan veya dolaylı resmi kanalın sağladığı meşruiyetle ilgilidir. 1970'lerde de böyle bir ilişkiyle sivil faşistler sokağa salınmış, yurtsever ve devrimcilerin yaşam alanları hedeflenmişti. 1978 Maraş'ta görevlendirilen sivil faşistlerin saldırısıyla Türk-Kürt Alevi-Kızılbaşlar katledildi, 1915'te de Ermeniler sürülmüş ve katledilmişti. Böylece Maraş, bugünkü 'temizlenmiş' kimliğine ulaştırıldı.

Pazarcık, Zara, Divriğ hattında Alevi Kürtlerin olduğu bölgelerde Suriyeli mülteci kampı kurulması girişimi nasıl değerlendiriyorsunuz?

İskân Türk devletinin nüfusu Türkleştirmeye göre belirlediği temel politikalarındandır. Geçmişte muhacir ithali ve iskânıyla sürdürüldü. Kürt-Türk Alevi-Kızılbaş mıntıkasına Sünni Arapların iskânı, demografik yapıya dışarıdan ithal edilen nüfusla yapılan bir müdahaledir. Pazarcık'la başlandı, devamının da Sur ve Cizre'yi kapsayacak şekilde sürdürüleceğini düşünüyorum.

1925'teki Şark Islahat Planı hala yürürlükte mi?

Türk devletinin Kürtlere yönelik politikasının temel programı Şark Islahat Planı olup, 1930'lardaki müfettişlerle yapılan toplantılar ve 1934'teki İskân Kanunu ile kanun öncesi yapılan hazırlıklar da bir o kadar önemli materyaldir. İskân Kanunu, özünde 'dilde ve kanda' birlik projesidir.

Bir daha 1915 olur mu?

Devletin ırki icraatının bir sonucu olarak can ve mal güvenliği talebi asırlık taleptir; bugün de aynen geçerlidir. Sanıyorum, beş yıl öncesinde bugünün bu denli terör ortamında olacağını öngörene kuşkuyla bakılırdı, onun için Ermeni soykırımıyla temellendirilen Türkçü politikalar ilga edilemediği sürece iyimserlik kolaylıkla berhava edilmektedir.

Kaynak: [Yeni Özgür Politika](#)